

Bjørn Kalsø
løgtingsmaður

Týðandi avgerðir mugu takast í makrelstríðnum

Orrustan um makrelin kann, um hon verður handfarin rætt, gerast grundarlag undir nógv størri útflutningi og fleiri arbeiðsplássum á sjógvi og landi. Skal hetta gerast varandi veruleiki, er kortini neyðugt at týðandi avgerðir verða tiknar.

Í fjør elvdu innanhýsis ósemjur í politisku skipanini og í vinnuni til, at tað tók alt ov langa tíð at taka avgerð um, hvør kós skuldi haldast í stríðnum um makrelin.

Í evstu løtu varð avgerð kortini tikin. Gamla makrelavtalan varð ikki endurnýggja

og eginkvota á 15% av heildar-kvotuni varð ásett. Tíbetur var hepnir við okkum. Sjálvt um avgerðin fall seint, eydnaðist makrelfiskiskapurin á einari leið kortini.

Fyrr á sjóvarfallinum

Aftur í ár sær út til, at tað dregur út at taka neyðugu avgerðirnar í makrelmálinum.

ES, Noreg og Ísland hava fyri tíð síðan boðað frá, hvussu stóran part av heildar-kvotuni tey kanna sær. Skip og virki har hava í góðari tíð fingið at vita, hvussu árið skal leggjast til rættis.

Okkara skip og virki vita enn lítið og einki um, hvat er í væntu í makrelhøpi, tí eingi greið boð eru komin úr landsstýrinum um, hvussu stór makrelkvotan verður og hvør fer at sleppa upp í part at fiska.

Týðandi millumlanda fiskiveiðuavtalur við ES og Noreg, sum vanligar hava verið gjørdar fyri árslok, hanga somuleiðis í leysum lofti, nú vit eru komin út í februar.

Um vinnan skal hava móguleika at fáa sum mest burtúrur, er neyðugt at ruddað verður upp í hesum

ógreiðu viðurskiftum, so vinnan veit hvar hon flýtur.

Makrelkvotan má tí ásetast beinanveg, fiskiskapurin eigur somuleiðis at verða skipaður so skjótt sum gjørligt og greiða má fáast á um millumlanda fiskiveiðuavtalurnar við ES og Noreg gerast egg ella ungi.

Eiga størri part enn Ísland

Skal nakað skilgott spyrjast burtúrur stríðnum um makrelin, er fyrst og fremst neyðugt, at ES og Noreg slaka í teirra órimiligu krøv-

um. Men Ísland liggur eisini framvið.

Seinastu trý til fýra árinir hevur makrelfiskiskapur tikið seg upp í íslenskum sjógvi, og í ár hava íslendingar boðað frá, at ætlanin er at fiska sløk 150.000 tons. Hetta er væl meira enn tey 85.000 tonsini, sum vit kannaðu okkum í fjør.

Fiskiskapurin í íslenskum sjógvi fer at hava við sær, at Ísland gerst nýtt strandaland í eini komandi makrelavtalu.

Heldur sama gongdin fram, er tað ikki óhugsandi,

at íslendingar fara at vinna sær størri part av samlaðu makrelkvotuni enn vit, tá samanum kemur.

Søguligur fiskiskapur telur nógv í trætum um ferðandi fiskastovnar, tá býttast skal. Svartkjäftasemjan, ið varð gjørd í 2006, er gott dømi í so máta!

Skulu vit ikki sita við minsta partinum, tá av tornar, eigur landsstýrismaðurin at umhugsa at áseta okkum eina kvotu, sum er størri enn hon íslendingar hava kannað sær.

Rolf Guttesen

Uni Arge hevur rætt í nøkrum lutum, men ber í fleiri førum ósonn boð

Í greinini hjá Una Arge í Sosialinum fríggjadagin 28.1.2011 varð sagt ymist skilgott, hóast hann enn roynir at stilla alt upp, sum vóu vit ósamdir á øllum økjum. - Tað hendir tó fleiri ferðir, at hann leggur mær orð í munnin, sum eg aldri havi sagt ella skrivað. Tað dámar mær lítið, men eg skal royna at svara aftur við fakligum argumentum.

Einfalda reglur kunna brúkast

Eg loyvi mær at endurgeva tær 3 høvuðsleiðreglurnar, sum eg alla tíð havi lagt fram og arbeitt eftir. Hetta er ein samandrættur av einum longri skjali við 11 punktum, sum kallast "Eintýdd og praktisk staðanøvn," sum m.a hevur verið prentað sum tíðargrein í Sosialinum.

Hesar 3 einfaldu reglur um skrivning av staðanøvnum eru:

1. Staðanøvn eiga at skrivast soleiðis, sum vanligt er í teim ymsu londunum.

2. Nøkur staðanøvn hava frá gamlari tíð ein konventionellan form í føroyskum. Tey hava hevd og skula brúkast.

3. Talið á exonymum (fremmandum nøvnum) skal um móguligt minkast.

Av hesum fylgir so logiskt, at tey ikki eiga vaksa í tali.

Hetta er tað sum altjóða stovnar mæla til, og sum eisini brettska Collins-forlagið brúkar.

Hevd ella konventiónir í ymsum londum

Nú fer Uni Arge at kanna ymisk landanøvn á Wikipedia, sum í flestu førum er ein frálík kelda. Hann finnur fram til at Chile skrivast rættiliga ymist í Albania, Turkalandi, Hollandi og aðrastaðni: Kili, Chili, Sili og so framvegis.

Rætt er tað. Men hetta fylgir fint reglu nr. 2 omanfyri. Lond hava fullan rætt at brúka teir formar, sum hava hevd í teirra landi. Men Kili í Føroyum er eitt nýtt uppfinnili, eitt nýgjørt exonym.

Hann sær ruðuleika og regluløysi?

Hetta fær Uni Arge til skriva: *"Staðfestast kann, at tá umræður at stava landanøvn, so finst eingin meginregla yvirhvørur. Tvørturímóti er tann herligi ruðuleiki galdandi, at lond skriva fullkomiliga ymiskt."* Eingin meginregla, ruðuleiki? Anything goes?

Siðvenja, hevd, konventiónir ella traditiónir, eru alt annað enn regluløysi og ruðuleiki. Hetta er nakað, sum søguliga og geografiskt er vaksið natúrliga fram.

Og so ósannindir

Uni Arge koyrir hart fram,

og spyr leiðandi: *"Hugsa vit okkum, at atfinnarnir at føroyska heimsatlassinum skuldu farið at standardisera øll heimsins mál (!) eftir danskari og enskari fyrimynd..."* Eg eri illa við. Eg veit ikki um nakran, slettis ikki eg sjálvur, sum havi hugsað ella skrivað so vorðið. Eingin hugsar um at standardisera hvørki mál ella staðanøvn eftir danskari, enskari fyrimynd. At brúka altjóða viðurkendar leiðreglur er nakað heilt annað. Hatta eru ósannindir, og eg fari at biðja Una Arge skjalprógva sín pástand, takk.

Og fleiri ósannindir

Men Uni Arge framtúrar. Hann skrivar heldur ikki satt, tá hetta verður lagt á borðið: *"Hygg so at hvussu heimsins lond skriva Danmark, ið jú skrivast Danmark á donskum og tí sambært útsagnunum hjá Rolf Guttesen verður*

skrivað Danmark um allan heim." - Hatta er aftur ein ósannur pástandur úr leysari luft. Eg havi ongantíð sagt so. Hetta er beinleiðis lygn, Uni Arge. Hatta eru ósannindir, og eg fari at biðja Una Arge einaferð aftrat at skjalprógva sín pástand, takk.

Premissurnar í lagi, men...

Dømini um, hvussu lond skriva so ymiskt, bæði Chile, Kina ella Danmark, eru røtt sum dømir. Men niðurstøðan: at man kann skriva, sum man heldur vera best, er skeiv. Premissur í lagi, men konklusiónin skeiv. Niðurstøðan skal vera, at nøkur staðanøvn hava frá gamlari tíð ein konventionellan form í føroyskum – og øllum øðrum málum. Tey hava hevd og skula brúkast. Tann rætta niðurstøðan peikar beint á reglu nr. 2 omanfyri.

Eitt nútíðar atlas, ikki eitt søguligt

Til endans í kronikkini hjá Una Arge eru partar við góðum skili. Hann mælir frá at brúka gamlar, avoldaðar formar sum Burgundarhólmur, Sikiloy, Bjørgvin, Høvdastaður og Grønhøvdaoyggjar osfr., men í staðin Bornholm, Sisilia (tó hevði eg skrivað Sicilia við c, so sum vanligt er í Italia, sí reglu 1), Bergen, Cape Town og Kapp Verde. Sjálvandi, vildi eg sagt.. Eitt nútíðar skúla-atlas er nakað annað enn eitt søguligt atlas. Tað er heldur ikki gongd leið at fara at umseta ella týða fremmand nøvn. Tí øll staðanøvn í heiminum hava onkran upprunaligan týðning. Hesin partur fylgir tíbetur reglu nr. 3 omanfyri: Minka um, ella ikki gera fleiri exonymir. Og tað fari eg vera nøgdur við.